

שובבי"ם תשע"ז (פ' וארא)

פנינים מרבינו האור החיים הקדוש

שנתהווה בשב"ק הרי שהוא מושפע ויורד לתוך העולם הגשמי במשך ששת ימות החול.

וזוהו שאמר הפסוק "היום לא תמצאהו בשדה" דהיינו שבשב"ק לא יורד שפע הפרנסה אל תוך השדה - העולם הגשמי, לפי כי שבת היום לד"ה דהיינו שהשבת הוא יום מיוחד לד' שבו ד' מהווה ומייצר את שפע הפרנסה בעולמות העליונים ואין יום השבת הזמן שבו מושפע שפע הפרנסה אל תוך העולם הגשמי.

[והנה השפ"א (מקץ תרמ"ד) מבאר "שבכל חודש נפתח שער [ה]פרנסה כו' מחדש" והי"ב חדשים מכוונים כנגד הי"ב שבטים לפי ש"הי"ב שבטים המה ממשיכין השפע לכל העולם".

אולם פתיחת השפע במקורו לא נעשה ע"י הי"ב שבטים אלא דבר זה נעשה באמצעות כוחו של יוסף הצדיק לפי שמדריגת יוסף הצדיק הוא למעלה מן השבטים (וכמוש"כ האוה"ח בראשית מח וז"ל השפ"א (שם) "אבל יוסף הוא פותח מקור השפע כמו בשבת שאין מתפללים על פרנסה ומ"מ עיקר השפע בא בכח השבת כדאיתא בזה"ק [הנ"ל, והביאור בדברי הזוה"ק הוא] שזה [פ"י סוג ההשפעה שנעשית בשבת הוא] פתיחת המקור קודם שיתפשט להיות נולד תולדה גשמי"י דהיינו שבשב"ק נפתח "מקור" השפע ע"י כוחו של יוסף הצדיק (וכמו שמבואר שם בשפ"א ע"י"ש).

ולפי"ז יש לבאר את דברי האוה"ח (בראשית ב ג) שכתב שרק כשנמצא בעולם צדיק יסוד עולם ששומר את השבת, תוכל השפע החיוני של השבת להיות מושפעת לתוך העולם הגשמי. וזה לשון האוה"ח הקדוש "ולך לדעת כי מיום ברא אדם לא חסר העולם דבר המעמיד [דהיינו] צדיק יסוד עולם שהוא שומר שבת, כי אדם [הראשון] שומר שבת הי' כו' ואחריו קם שת בנו כו'".

ומבואר מדברי האוה"ח הקדוש שאם לא נמצא בעולם, לפחות צדיק יסוד עולם אחד ששומר את השבת, לא תוכל השבת להשפיע חיות וקיום אל תוך ששת ימי המעשה. ואע"פ שהאוה"ח כתב (שם) שהשבת משפיעה חיות וקיום אל תוך ששת ימי המעשה מ"מ אין ההשפעה הזו יכולה להיעשות אא"כ יש לפחות צדיק יסוד עולם אחד ששומר את השבת.

והביאור בזה הוא כמוש"כ הזוה"ק הנ"ל (וכמו שהסביר השפ"א) לענין פתיחת מקור הפרנסה הנעשית ביום שב"ק, דכמו שלא נפתח מקור הפרנסה של שב"ק אלא ע"י הצדיק יסוד עולם כמו"כ לא נפתח מקור שפע החיוני של שב"ק אלא ע"י הצדיק יסוד עולם. ולכן כתב האוה"ח ש"פתיחת" המקור של השפע החיוני של שב"ק, אינה נעשית אלא באמצעות שמירת השבת של הצדיק יסוד עולם.

וכן מבואר הענין הזה בדברי האוה"ח שבספר דברים (כח יב) וזה לשונו "ואמר יפתח ד' לך כו' שמבטיחו ד' שיפתח לו פירשו בשבילו לבד [יפתח ד' את מקור השפע]. הכוונה [בזה הוא] הגם שיסובבו אחרים לסתום [מ"מ] באמצעות הצדיק יפתח אוצר הטוב

בשבת קודש צריך להיות בשמחה והטעם לזה

הנה האוה"ח (בראשית מז כח) שואל למה נמצא לפעמים שיעקב אבינו מתואר עם השם של "יעקב" ולפעמים הוא מכונה עם השם של "ישראל".

ומתריץ האוה"ח "אכן להיות שענף המושכל אשר נתעצם יעקב להשיגו, שבאמצעותו בשם ישראל יתכנה היא בחינת קדושה עליונה. ותמצא כי המין המאושר ההוא ימאס לבחינת הדאגה והעצבון והשפלות כי ממקום השמחה והמנוחה הגדולה [היא] באה".

והיינו שע"ז שיעקב אבינו השיג את "בחינת קדושה עליונה", זכה יעקב אבינו לקנות את התואר של השם "ישראל". ולפי ש"הנשמה העליונה בעלת שם זה של ישראל" באה "ממקום עליון" לפיכך אין היא יכולה להמציא במקום שיש בו דאגה, עצבון או שפלות "כי ממקום השמחה כו' הגדולה [היא] באה".

ולפי"ז מבאר האוה"ח את הטעם לזה שלפעמים מתואר יעקב עם השם של "ישראל" ולפעמים הוא מכונה עם השם של "יעקב", שהוא משום שבשעה שנמצאת אצל יעקב אבינו איזה שום בחינה של צער ויגון אז עוזבת אותו "הנשמה העליונה בעלת שם זה של ישראל" ואז הוא שהתורה מתארת אותו עם השם של "יעקב" ולא עם השם של "ישראל". ורק בשעה שהי' יעקב אבינו נמצא במצב של שמחה שלימה אז הוא ששכנה בו "הנשמה העליונה בעלת שם זה של ישראל" ולפיכך התורה רק מכתירה את יעקב אבינו עם התואר של השם "ישראל" בשעה שהוא נמצא במצב של שמחה גמורה.

ולפי היסוד הזה מבאר האוה"ח את הטעם לזה שבשבת קודש צריך האדם להתרחק מכל דבר שגורם לו צער ועצבות (וכמוש"כ המ"ב (ס' ש"ז ס"ק ג') "ואסור לספר בשבת איזה דבר שמצטער בו" [והיות בשמחה ביום שבת קודש משום שבשבת קודש הנשמה יתירה נמצאת אצלו. "ולצד שממקום עליון [היא] באה [לפיכך] יצו ד' להרחיק היגון והכעס ולקרוא לשבת עונג".

השבת היא מקור הפרנסה של ששת ימי המעשה - פתיחת מקור שפע החיות והפרנסה של שבת קודש אינה נעשית אלא באמצעות שמירת השבת של צדיק יסוד עולם

"ויאמר משה אכלהו היום כי שבת היום לד', היום לא תמצאהו בשדה" (שמות טז כה). ומבאר האוה"ח (באופן השני) שדברי הפסוק של "כי שבת היום לד'" אינם באים ליתן הסבר וטעם לזה שאמר הפסוק "אכלהו היום", אלא הוא נתינת טעם לחלק השני של הפסוק של "היום לא תמצאהו בשדה".

ומבאר האוה"ח את דברי הפסוק על פי דברי הזוהר (ח"ב פח). שאומר שהתהוות שפע המזון והפרנסה של כל ששת ימי המעשה הרי שהוא נעשה ונוצר ביום שבת קודש, ומאותו המזון שנוצר בשבת מתפרנסים כל ששת ימי המעשה דהיינו ששפע הפרנסה

הרי שהיא השפיעה חיות וקיום לששת הימים שבאו אחריה ולא לששת הימים שכבר היו לפנייה.

אולם לאחר העיון נתברר שאין זו השאלה של האוה"ח הקדוש. דהנה זה לשון האוה"ח (שם) "ונראה לפרש לפי מה שכתבנו למעלה כי העולם הי' חסר הקיום עד שבאתה שבת ועמד העולם. ויש להעיר בזה שאותם ימים קודם שבאה שבת במה הי' העולם עומד, וכשם שהספיק לחיות באותן ימים בלא נפש השבת [כמו"כ יש לומר שעל זה הדרך] הי' [העולם] מתמיד והולך".

דהיינו שהאוה"ח לא שואל איך נתקיימה הבריאה במשך הששת ימי בראשית, מבלי הכח של שבת, שהרי האוה"ח בכלל לא הסתפק באיזה אופן נתקיימה הבריאה במשך ששת ימי בראשית אלא הי' הענין הזה ברור להאוה"ח שבמשך ששת ימי בראשית לא נתקיימה הבריאה מכח השבת.

ולפיכך כתב האוה"ח לדבר פשוט "וכשם שהספיק לחיות באותן ימים בלא נפש השבת כו" דהיינו שהקיום של הבריאה בששת ימי המעשה לא נבע מצד השפעת השבת. [ודלא כשיטת הפרדס רימונים (שער ד' פרק ז') שכתב שגם הקיום של ששת ימי בראשית נבע מצד השבת וכמו שנתבאר בגליון שובבים לפרשת שמות].

אלא הביאור בשאלת האוה"ח הוא כך, דהנה האוה"ח מחדש שאין ששת ימי המעשה יכולים להתקיים מבלי השפעת השבת. ועל זה שואל האוה"ח דלכאורה היסוד הזה נסתר מהששת ימי בראשית שהרי הששת ימי בראשית לא נתקיימו ע"י השבת וא"כ י"ל שכמו שהששה ימים הללו לא נתקיימו ע"י השבת א"כ יש לומר שגם שאר כל הימים אינם מתקיימים על ידי שבת קודש.

ועל שאלה זו מתרץ האוה"ח שאין סתירה מזה שהששת ימי בראשית נתקיימו מבלי כח השבת להיסוד שכתב האוה"ח שאין הבריאה יכולה להתקיים מבלי השפעת השבת, משום שד' ברא את העולם באופן כזה שהוא יחיד יכול להתקיים בשביל ששה ימים ועי"ז נתקיימו השמים והארץ בששת ימי בראשית גם מבלי הכח של שבת.

ואולם בכדי שהבריאה תוכל להמשיך להתקיים מבלי שיצטרך ד' יתברך לברוא אותו מחדש לאחר ששת ימים הללו, קבע ד' שצורת המשך קיומו של הבריאה תהא נובעת ונעשית על ידי שבת קודש. ולכן ייסד ד' שהשבת תתן לתוך ששת ימי המעשה את הכח המיוחד שיקיים אותם בשביל עוד ששת ימים.

ולכן כתב האוה"ח שאע"פ שששת ימי בראשית נתקיימו מצד זה שד' ברא אותם ונתן בהם כח להתקיים בשביל ששה ימים מ"מ [כתב האוה"ח] המשך קיומו של הבריאה לא נובעת אלא מצד השפעת החיות שהשבת משפיעה אל תוך הבריאה.

ושם הטוב [היינו "ושם הטוב" עם צירי תחת השי"ן. והביאור בזה הוא כמוש"כ הבני יששכר (מאמרי השבתות ו 1) וזה לשונו "שלום וטוב חד דרגא אינון", ובזוה"ק (ח"ג קטו: ו) וכ"כ האוה"ח ויקרא יט ג, כו יא) מבואר דהיסוד איקרי שלום. ועיין להלן בדברי האוה"ח הקדוש ותבין] הוא סוד הנהר (עיין בזה בסידורו של שבת שורש ה' ענף ג' עלה ז' ד"ה ועל כן) והוא סוד צדיק יסוד עולם". ומבואר מדברי האוה"ח הקדוש שפתיחת המקור של כל השפע הרי שהיא נעשית ע"י הצדיק יסוד עולם].

האם שייך לאבד את הנשמה יתירה באמצע השבת

הנה האוה"ח (בראשית מז כח) מבאר שד' צוה אותנו להתרחק מן היגון והכעס ביום שבת קודש מצד הנשמה יתירה שנמצאת בנו. לפי שהנשמה יתירה באה ממקום המנוחה והשמחה ולפיכך היא לא יכולה לשכון במקום שבו נמצא יגון ואנחה.

ויש לשאול מה יארע לאדם שנתעצב באמצע השבת, האם תעזוב אותו הנשמה יתירה שנמצאת בו או לא.

והנה זה לשון האוה"ח (שם) "והי' לאות בין עיניך יום שבת למנוחה אשר צוה ד' את בני ישראל והוא לטעם נשמה יתירה. ולצד שממקום עליון באה יצו ה' להרחיק היגון והכעס ולקרוא לשבת עונג".

וממשיך האוה"ח וכותב "כו' הנשמה העליונה כו' ומשכנה בו הוא כל זמן שאין שם עצבון וענף הנגדי קצת לשמחה ולשליומות הקדושה והטהרה, ובהעדר כן וינפש [היינו שהיא] יוצאה ממנו כיציאת נשמה יתירה של יום שבת".

ומבואר מדברי האוה"ח [להמעיין היטב בדבריו] שיש מציאות כזאת שבו הנשמה יתירה תעזוב את האדם אפילו באמצע יום השבת, והוא באופן שהאדם מתעצב או מתכעס במשך יום השבת או שהתנהגותו במשך השבת איננה תואמת "לשליומות הקדושה והטהרה".

[ואולי יש לומר שיש דרגות בזה דהיינו שעזיבת הנשמה יתירה היא כפי גדר כמות הצער, היגון, והכעס שיש לאדם. ועיין]. והטעם לזה הוא משום שאין הנשמה יתירה שוכנת אלא במקום של שמחה וקדושה. [כנלענ"ד מבואר מתוך דקדוק דברי האוה"ח הקדוש ודו"ק היטב].

תיקון טעות שבגליון שובבים לפרשת שמות

הנה בגליון שובבים לפרשת שמות נתבאר (בקטע של "המושך קיומו של הבריאה הוא מכח השבת") שהאוה"ח (בראשית ב ג) כותב שהקיום של ששת ימי המעשה נובע מכח השבת שלפניה. וביארנו שם שהאוה"ח שואל על זה, א"כ איך נתקיימו השמים והארץ במשך ששת ימי בראשית והרי לא הי' שום שבת לפני הששה ימים הללו. והשבת שבאה לאחר ששת ימי בראשית

הגליון הזה מוקדש לרפו"ש בריינא זלאטא בת דינה תחי' הגליון הזה נתנדב לע"נ הרה"ג ר' רפאל שמואל בן הרב ארי' לייב זצלה"ה

גליון זה יו"ל בס"ד ע"י מכון פניני אור החיים לעילוי נשמת הרב הגאון רבי משה ב"ר חיים צבי זצ"ל ראש הכולל לעיקוואוד - דיטרויט לתיקונים והערות או לסייע בהפצת תורת האוה"ח הק',

נא לפנות למייל: peninei.ohrhachaim@gmail.com או בטלפון: 845-300-0360